

91566R



NEW ZEALAND QUALIFICATIONS AUTHORITY
MANA TOHU MĀTAURANGA O AOTEAROA

QUALIFY FOR THE FUTURE WORLD
KIA NOHO TAKATŪ KI TŌ ĀMUA AO!

Level 3 Sāmoan, 2017

91566 Demonstrate understanding of a variety of extended written and/or visual Sāmoan texts

9.30 a.m. Thursday 30 November 2017
Credits: Five

RESOURCE BOOKLET

Refer to this booklet to answer the questions for Sāmoan 91566.

Check that this booklet has pages 2–3 in the correct order and that none of these pages is blank.

YOU MAY KEEP THIS BOOKLET AT THE END OF THE EXAMINATION.

FIRST TEXT: O maea e afe – 1 000 ropes

Faitau le tala lenei o se ata tifaga e uiga iā Maea, o se tagata Sāmoa o lo'o nofo i Niu Sila. Fa'aaogā e tali ai le Fesili Muamua ma le Fesili e Lua.

Read this text concerning a movie about Maea, a Sāmoan living in a New Zealand suburb. Use it to answer Question One and Question Two.

O lenei ata o se ata e fa'atatau i se tamā Sāmoa e nofo i se mea o 'i'inei i Niu Sila. O lona igoa o Maea. O Maea o se tagata fai falaoa e faigaluega i le fale fai falaoa i le taulaga. E lē o se tagata mau'oloa pe maumea. E nofo i se vāega o le taulaga e tele ai fale mautotogi o le mālō. Pau lava lana mea e fai o le usu i taeao 'uma e faigaluega ma sau i le fale. O le isi ana galuega e māsani ona fai i le fale, o le fofō Sāmoa, ma fa'atōsaga i fafine e fa'afānau a lātou pepe. E tāua lenei galuega iā te ia 'auā o le isi ana tāleni lea o le fa'atōsaga. I aso o talavou Maea, o se tagata sa fusu i le maea fusu, ma o se tagata sa ulavale tele fo'i. Sa fa'aigoa e ana uō o le Liona, 'auā e lē gata ina lelei lana fusu, 'ae lē taitai fefe i se isi. E māsani fo'i ona nofo ma fasi lona to'alua 'ae o lā nonofo. Sa inupia, 'ōnā, ma fai āmio matagā. 'Ae peita'i ane ina ua 'avea nei Maea ma toea'ina matua, ua 'amata ona filēmū lava. Ua lē toe ulavale, ua lē toe fa'amisa, ua onosa'i fo'i i āmio a lo lātou tuā'oi e 'ōnā so'o ma palauvale i le po. 'Atonu ua lagona fo'i e ia le leaga o le mea o le fasi tagata, 'aemaise lava ina ua sau lona afafine i le isi aso, ua fulafula uma mata ua fasi e lona to'alua, 'ae o lā e ma'i tō. E ui i sona ita, 'ae ua lagona le onosa'i iā Maea, 'auā ua ia iloa, o le mea fo'i lea sa ia faia i lona to'alua. E pei o le 'upu o le Tusi Pa'ia "O le fatu e te lūlūina, e te toe seleseleina fo'i". O le mea lea ua 'avea ai Maea ma tagata lelei. O ona uiga sa loto ita, ua mou atu, ma ua lava nei lona 'onosa'i. O ona lima sa 'avea ma au'upega e fusu ai ma fasi ai tagata, ua 'avea nei ma lima e fafaga ai tagata, e fai ai falaoa e 'a'ai ai isi. Ua 'avea ma lima e fofō ai fafine ma fa'afānau ai pepe, e fesoasoani ai e 'aumai se tagata fou i le lalolagi. O le aitu fo'i sa nofo i lona fale ma fa'asoesā iā te ia, na i'u lava ina fa'a'umatia e lona afafine.

E mānaia tele lenei ata 'auā e toe fa'amanatu mai ai iā te i tātou, e lē o se mea lelei nei mea o sāuaga i totonu o 'āiga. E afe ma afe maea sa saisaitia ai Maea i lona olaga. O le ita, o le fa'amisa, o le fasi tagata, o le 'ōnā ma fai āmio matagā, na 'avea lava ma mea na lē toe iai se isi o lana fānau e nofo i le fale e tausi ia. O le ā le mea e tatau ona fai? E tatau ona tātou fesoasoani i isi tagata, i so'o se galuega tātou te faia. E tāua le 'avea ma tamā ma tinā lelei, ina ia māpopopo ma lelei lou 'āiga. E tāua fo'i le 'avea ma fānau lelei, ina ia fa'amoemoe ou mātua iā te 'oe.

Glossed vocabulary

fa'atōsaga	<i>delivering babies, midwifery</i>
ma'i tō	<i>pregnant</i>
au'upega	<i>weapons</i>
fa'asoesā	<i>annoying</i>
fa'a'umatia	<i>destroyed</i>
sāuaga	<i>violence</i>
saisaitia	<i>tied up</i>

SECOND TEXT: O le tuā'oi tagata

Faitau le tala leni e uiga i le vā o tagata i le aganu'u fa'asāmoa. Fa'aaogā e tali ai le Fesili e Tolu. *Read this text about personal relationships in Sāmoan culture. Use it to answer Question Three.*

O le tuā'oi tagata o se mea e tāua tele i le fa'asāmoa. O le vā lea o 'oe ma le isi tagata. Vā nonofo, vā tausī, vā tapuīa, e tausīa i le ava ma le fa'aaloalo i aso 'uma. E lelei le tuā'oi tagata pe a usita'i le fānau i mātua, ma tausī lelei e mātua fānau. E lelei le tuā'oi tagata pe a usita'i tamaiti a'oga i faia'oga, ma a'oa'o lelei e faia'oga tamaiti a'oga. E lelei le tuā'oi tagata pe a fautua lelei le tinā o le 'āiga i le tamā, ma lava fo'i le 'onosa'i a le tamā i ni fa'afitāuli e tutupu mai. E lelei le tuā'oi tagata pe a fa'aaloalo le 'au'āiga i le matai o le 'āiga, ma lelei fo'i le pūlega a le matai i lona 'au'āiga. E lelei le tuā'oi tagata pe a fa'aaloalo le ekālesia i le fa'afeagaiga ma lona faletua, ma fa'atino lelei fo'i le galuega a le faife'au ma le faletua i le lā ekālesia. O le talitonuga o Sāmoa, a galulue fa'atasi tagata 'uma i le agaga o le feālofani ma le feavata'i, o le tausīa fo'i lea o le tuā'oi tagata, ma o le a leai fo'i se feitaga'i po'o se taua'imisa i le vā nonofo ai. O le fa'avae o nei mea 'uma o le lotu po'o le fa'a-kerisiano. Ia fesoasoani le lotu i le tausiga o le feālofani o Sāmoa ma lana aganu'u. Fai mai le tasi toea'ina o le mātou nu'u "E leai se mea e aupito i sili ona mānaia nai lō le galulue fa'atasi o le aganu'u fa'asāmoa ma le tu fa'a-kerisiano. E matagofie mea 'uma 'auā e lagolago e le aganu'u le faife'au ma lana galuega, 'ae tatalo fo'i le 'aufaigaluega mo le manuia lautele o le nu'u." E fa'apenā fo'i i fa'apotopotoga a Sāmoa i atunu'u i fafo e pei o Niu Sila, Ausetalia, ma isi atunu'u. E manuia mea e faia e tagata Sāmoa, 'auā e lagolago lava e ekālesia ma faife'au. So'o se mea lava e fai e tagata Sāmoa i so'o se itū o le lalolagi, e 'amata lava i le lotu i le Atua, ma toe fa'ai'u fo'i i le lotu i le Atua. E peisea'i o le manuia lava o mea 'uma e fai e Sāmoa, e 'aumai i le Atua. Ae fai mai fo'i le upu a la'u uō ma te faigaluega fa'atasi, "E lē tatau ona tu'u fa'atasia le lotu ma le aganu'u. Ia 'ese lava pūlega a le faife'au ia ma lona faletua i le ekālesia i le Aso Sa, 'ese pūlega a matai i le nu'u i aso 'uma. O le tele o le aganu'u i totonu o le lotu e lē alu tonu ai le fa'atuatua i le Atua." E fa'apenā fo'i i lotu i atunu'u i fafo e pei o Niu Sila, Ausetalia ma isi atunu'u. Fai mai isi ekālesia e lē tatau ona faia ni mea fa'asāmoa i totonu o le ekālesia. 'Aiseā? 'Auā e 'ese lava le lotu, 'ese le aganu'u. E lē tatau ona faia ni mea fa'a-matai i totonu o ekālesia. Ia 'ou te lē iloa iai. 'Ae o le tatalo fai fai pea, ia tumau le feālofani, ina ia matagofie mea e fai a Sāmoa, 'auā o le uiga lea o le tagāvai a Sāmoa "Fa'avae i le Atua Sāmoa".

Glossed vocabulary

feavata'i	<i>respect each other</i>
feitaga'i	<i>angry with each other</i>
'aufaigaluega	<i>clergy or ministers</i>
tagāvai	<i>motto</i>

